

LIETUVOS SVEIKATOS MOKSLŲ UNIVERSITETAS

PATVIRTINTA
Kauno medicinos
universiteto
Senato 2004 m. gruodžio
17 d.
Nutarimu Nr. 3-11
(atnaujinta 2016 m.
lapkričio mėn. 8 d.)

BIOETIKA

DOKTORANTŲ ROS STUDIJŲ DALYKO PROGRAMA

Dalyko programos koordinatorius: dr. Eimantas Pečiūnas

Socialinių ir humanitarinių mokslų katedra: dr. Gvidas Urbonas
padalinio pavadinimas, vadovo pareigos, pedagoginis vardas, mokslo laipsnis, vardas, pavardė
parašas

Kaunas, 2016 m.

Dalyko programos duomenys

Moksl. sritis	Biomedicinos mokslai
Moklo kryptis (kodas)	Visoms kryptims
Dalyko pavadinimas	BIOETIKA
Programos apimtis	160 val. (6 ECTS)
Paskaitos	40 val.
Seminarai	40 val.
Savarankiškas darbas	80 val.

Dalyko programos rengimo grupė

Eil. Nr.	Pedagoginis vardas, vardas, pavardė	Pareigos	Telefonas (darbo)	Elektroninio pašto adresas
1.	Eimantas Peičius	Docentas	32-72-33	eimantas.peicius@ismuni.lt
2.	Prof. Zita Liubarskienė	Profesorė	32-72-33	zitavincentina.liubarskiene@ismuni.lt
3.	Prof. Irayda Jakušovaitė	Profesorė	32-72-33	irayda.jakusovaite@ismuni.lt
4.	Gvidas Urbonas	Docentas	32-72-33	gvidas.urbonas@ismuni.lt
5.	Žydrūnė Luneckaitė	Lektorė	32-72-33	zydrune.luneckaite@ismuni.lt
6.	Raimundas Kaminskas	Docentas	32-72-33	raimundas.kaminskas2@ismuni.lt
7.	Aušra Urbonienė	Lektorė	32-72-33	ausra.urboniene@ismuni.lt
8.	Aistė Bartkienė	Lektorė	32-72-33	aiste.bartkiene@ismuni.lt

Dalyko programos aprašas:

1. **Dalyko programos poreikis** (paskirtis, t. y. argumentuotai pagrįsti tokios dalyko programos poreikis).

Holistinis (etinio, teisinio ir tarpkultūrinio) konteksto suvokimas yra neatsiejama šiuolaikinio sveikatos priežiūros profesionalo kompetencijos dalis. Tai apima tokius svarbius praktikoje taikomus gebėjimus kaip etikos principų taikymas, priimant sprendimus medicinos praktikoje, atliekant mokslinius tyrimus, interpretuojant teisės aktus ir sveikatos politikos nuostatas gydytojo, slaugytojo, farmacininko ar kito sveikatos priežiūros profesionalo veikloje. Dalyko „Bioetika“ programa suteikia doktorantams galimybę pasiruošti atsakingai ir profesionaliai mokslinei veiklai.

Bioetika yra plati tarpdalykinė ir multidisciplininė (etikos ir mokslų apie gyvybę) sritis, apimanti klausimus, pradedant pagarbos gyvybei etika apskritai, tame tarpe ir žmogaus gyvybei, ir baigiant klausimais, kokios institucijos, statymai ir kt. reguliacija yra reikalinga, kad būtų valdomi remiantis humanistinėmis vertybėmis. Naujų biotechnologijų taikymas medicinoje, globalizacijos procesai, rinkos santykių skverbimasis sveikatos priežiūrai bei paciento teisių klausimai išryškino naujas etines dilemas. Naujos gydymo ir mokslinių tyrimų galimybės skatina ES šalis, tame tarpe ir Lietuvą, peržiūrėti mokslinių tyrimų, studijų bei medicinos ir pacientų santykių reglamentavimo etinius ir juridinius dokumentus. Bioetikos programos spektras apima ne tik esminius konceptualius bioetikos klausimus, bet ir praktinį pritaikomą veiklą orientuotą problemų analizę.

LSMU kaip biomedicinos moksl ir studij centro misija – ugdyti socialiai atsakingus ir tikslingai dirbančius bei gebančius gyvendinti tarptautinius etikos standartus biomedicinos moksl atstovus.

2. Dalyko programos tikslai (turi būti suformuluoti ir nustatyti labai aiškiai, taip pat koks programos ryšys su kitais tos pačios krypties doktorantūros studijų dalykų programų tikslais)

Tikslai: Ugdyti doktorantų etinį kompetencijų ir formuoti etinį sprendimą priimant mums gimus. Šiam tikslui realizuoti būtina išanalizuoti konceptualius ir metodologinius sveikatos profesionalo ir paciento santykius, biomedicininį tyrimą ir biotechnologiją, bei socialinius sveikatos priežiūros etikos pagrindus: principus, koncepcijas ir teorijas bei išmokyti naudoti etinius instrumentus ir formuoti jų taikymo gimus, priimant moralinius sprendimus.

Asmenys, sėkmingai baigę doktorantūros programos „Bioetika“ studijas:

- žinos pagrindines mokslinio tyrimo kryptis bei jų sąsajas su etinėmis vertybių sklaida šiuolaikinėje sveikatos priežiūroje ir globalioje visuomenėje;
- geba identifikuoti mokslinį tyrimą, gydymo bei visuomenės sveikatinimo etines problemas ir siūlyti jų analizę ir sprendimus;
- gis etinio sprendimo priimant kompetencijas mokslinėje ir profesinėje veikloje, mokas taikyti tarptautinius biomedicinos mokslų veiklų reglamentuojančius dokumentus;
- geba kritiškai vertinti, suprasti ir taikyti legitimuotus bioetikos reikalavimus biomedicinos mokslų kontekste;
- geba pagrįsti etinį ir teisinį sprendimą sinchroniškumo būtinybės praktinėje sveikatos profesionalo veikloje.

3. Dalyko programos sandara, turinys ir studijų metodai (pateikiami duomenys, koki dalyko apimtį sudarys paskaitos, seminarai, savarankiškas darbas;)

Doktorantūros studijų programos „Bioetika“ turinys apima paskaitas, seminarus, klinikinius atvejų analizę ir dokumentų kritinį vertinimą bei mokslinį apskrito stalo diskusiją bei mokslinio referato arba projekto paruošimą bei jo gynimą egzaminu metu.

Programos apimtis 6 kreditai:

paskaitos – 40 val., seminarai – 40 val., savarankiškas darbas – 80 val.

4. Dstytojai (pateikti dstytojų - mokslininkų sąrašas (priedas Nr. 2), nurodyti jų kvalifikaciją, (ne mažiau kaip 10 procent dalyko programos apimtį turi dstyti profesoriai arba vyriausieji mokslo darbuotojai, kuri mokslinės veiklos kryptis atitinka jų dstytojų dalykus):

Human. m. dr., prof. Irayda Jakušovaitė [IJ]

Human. m. dr., prof. Zita Vincentina Liubarskienė [ZVL]

Biomed. m. dr. Eimantas Pečiūnas [EP]

Biomed. m. dr. Žydrūnė Luneckaitė [ŽL]

Biomed. m. dr. Gvidas Urbonas [GU]

Human. m. dr. Aušra Urbonienė [AU]

Soc. m. dr. Raimundas Kaminskas [RK]

Human. m. dr. Aist Bartkien [AB]

5. **Metodinis dalyko programos aprašymas:** literatūros sąrašas (1 priedas).

GALUTINIO EGZAMINO VERTINIMO APRAŠYMAS

Galutinis egzamino vertinimas susideda iš dviejų dalių: 50% kaupiamosios dalies + 50% baigiamojo egzamino dalies vertinimo.

Kaupiamąją dalį sudaro: 25% auditorinio kontaktinio darbo metu pateikti uždaviniai vertinimas ir 25% teorinių žinių patikrinimas raštu.

Baigiamojo egzamino dalies aprašymas: doktorant paruoštas mokslinis tyrimų darbas (projektas) gynimas. Mokslinis tyrimų darbas projekt rekomendacijos doktorantams pateikiamos atskirai.

SAVARANKIŠKAS DARBAS

Literatūros rinkimas, kaupimas ir analizė, pasiruošimas seminarams: pranešimas arba diskusija seminare. Projektas ruošiamas. Pasiruošimas mokslinio tyrimo darbo (projekto) gynimui.

TEORINĖ DALIS

Paskaitos pavadinimas	Trukmė	Dėstytojas
I dalis. TEORINIAI BIOETIKOS PAGRINDAI	8 val.	
1. Tarpdisciplininis intelektualinis bioetikos bazė. Bioetikos samprata. Istorinės bioetikos problemų ištakos. Mokslo progreso ir žmogaus teisių prieštaros. Bioetikos problemų spektras. Bioetikos problemų analizės ypatybės: filosofinis, etinis, teisinis, socialinis, kultūrinis. Konceptualūs bioetikos pagrindai. Bioetikos tarpdiscipliniškumas ir pliuralizmas. Bioetikos reikšmė globalioje visuomenėje.	2 val.	E. Pečiūnas
2. Bioetikos principai ir jų teorinis pagrindimas. Moralios teorijos prigimtis. Konsekvencialistinės ir deontologinės teorijos. Prigimtinio dėsno teorija. Dorybių etika. Socialinio kontrakto teorija. Rėpėsių etika. Moralinių teorijų vertinimas ir jo kriterijai. Moralios principai bioetikoje: autonomija, geradarys, nauda ir teisingumas. Etninis absoliutizmas ir reliatyvizmas.	2 val.	G. Urbonas
3. Bioetika, žmogaus orumas ir teisės. Filosofinės ir teologinės žmogaus orumo prielaidos. Žmogaus orumas, kaip žmogaus teisės pagrindas. Paciento teisės vs. žmogaus teisės. Paciento orumas, kaip žmogaus teisės gyvendinimo matas. Universali bioetikos ir	2 val.	A. Urbonienė

<p>žmogaus teisi deklaracija.</p> <p>4. Bioetikos metodologija. Moralin argumentacija bioetikoje. Bioetikos logika. Konceptualin s analiz s metodai. principus ir atvejus orientuoti analiz s metodai. Bioetini sprendim pri mimo modeliai. Argumentacijos klaidos bioetikoje.</p>	2 val.	G. Urbonas
<p>II dalis. SVEIKATOS PROFESIONALO IR PACIENTO SANTYKIAI</p>	6 val.	
<p>1. Sveikatos profesionalo ir paciento santyki etinis ir teisinis reguliavimas. Profesin s etikos principai sveikatos prieži roje. Sveikatos profesionalo ir paciento santyki modeliai. Gydytojo ir paciento partneryst s samprata. Gydytojo, slaugytojo, farmacijos specialisto santyki etika. Pacient dalyvavimas sprendim pri mime. Informuotas sutikimas ir jo elementai. Informuoto sutikimo problemos praktikoje. Nepaj gi duoti sutikim asmen apsauga. Konfidencialumas ir privatumas. Tarptautini medicinos etikos dokument (Lisabonos deklaracija, Žmogaus teisi ir biomedicinos konvencija, LR Pacient teisi ir žalos atlyginimo statymas) analiz .</p>	4 val.	E. Pei ius
<p>2. Etninis klimatas sveikatos prieži ros organizacijose. Organizacij kult ra, klimatas ir etinis klimatas: apibr žimai ir sampratos. Individuo ir organizacijos vertybi konfliktas ir etin socializacija. Etnio klimato poveikis sveikatos prieži ros specialist elgsenai organizacijose ir paslaug kokybei. Etnio klimato sveikatos prieži ros organizacijose gerinimo strategijos.</p>	2 val.	G. Urbonas
<p>III dalis. GYVYB S PRADŽIOS IR GYVENIMO PABAIGOS ETIN S PROBLEMAS</p>	12 val.	
<p>1. Žmogus iki gimimo. Pagarbos žmogaus gyvybei etiniai-filosofiniai ir religiniai šaltiniai. Gyvo negimusiojo etin ir teisin pad tis antikin je kult roje, rom n teis je. Žmogaus iki gimimo apsauga Moz s statyme, Hamurabio teis s kodekse ir kt.</p>	2 val.	Z. V. Liubarskien

<p>Prieštaringi požiūriai žmog iki gimimo Platono, Aristotelio filosofinije mintyje. Etin embriono statuso problema. Šiuolaikiniai debatai dėl žmogaus vaisiaus moralinio statuso. Gyvybės vertės postulatų ir jų argumentai. Asmens pasirinkimo teisės postulatų ir jų argumentai. Žmogaus embriono moralinis statusas šiuolaikini s biologijos šviesoje. Gydytojo, mokslininko moralinė pozicija.</p>		
<p>2. Reprodukcini s technologijos ir atsakomyb už ateities kartas. Laisv ir ateities kartos. Žalos ir rizikos b simiems asmenims problema. Prenatalinė diagnostika, jos problemos ir moter bei por informavimas. Dirbtinis apvaisinimas, perteklini embrion gamyba, j saugojimo bei panaudojimo moksliniams tyrimams etin s problemos. Surogatin motinyst , surogatin s motinos statusas gimus vaikui. Surogatinis n štumas ir motinyst . Lytini l steli bankai.</p>	2 val.	Z. V. Liubarskien
<p>3. Žmogaus gyvenimo pabaigos etin s dilemos ir j sprendimo b d ai. Filosofinė mirties definicija. Mirties psichologija. Smegen mirties kriterijai. Autonomija, gailestingumas ir nepakenkimo principas. Diskusijos dėl smegen ir žmogaus mirties kriterij . Negr žtamumo fenomenas. Lozoriaus efektas. Mirties samprata kitose kult rose.</p>	2 val.	Ž. Luneckait
<p>4. Eutanazija ir gydytojo asistuojama savižudyb . Gydytojo t simo/nutraukimo prašymo ir gydytojo asistuojamos savižudyb s santykio moralinio vertinimo asimetrija. Išankstin s asmens valios direktyvos ir statymu numatyti galiojimai medicinos personalui. Paliatyvios prieži ros alternatyva.</p>	2 val.	Ž. Luneckait
<p>5. Paliatyvioji pagalba kaip integrali sveikatos prieži ros dalis. Paliatyvioji prieži ra mirties kult roje. Humanistin paliatyvios pagalbos paskirtis. Tradicinis ir šiuolaikinis paliatyvios pagalbos modeliai: etiniai aspektai. Paliatyvioji prieži ra ir gyvenimo kokyb . Paliatyvioji prieži ra kaip fundamentalioji žmogaus teis .</p>	2 va l.	Ž. Luneckait
<p>6. Organ transplantacijos ir donoryst s etinis bei teisinis reguliavimas. Audini ir organ transplantacija: istorija, laim jimai ir perspektyvos. Organ donoryst s medicininiai, religiniai ir teisiniai aspektai. Donoryst s etin s dilemos: rizikos ir naudos santykis donorui, rizikos ir naudos santykis recipientui. Donoro sutikimo teis tumas bei galimumas, donoro privatumas bei konfidencialumas. Organ paskirstymo ir prioritet nustatymo</p>	2 val.	Z. V. Liubarskien

<p>klausimai. Organ ir audini transplantacijos reglamentavimas Lietuvoje ir pasaulyje. Donoryst s komercializacijos etin s problemos.</p>		
<p>IV dalis. BIOMEDICININI TYRIM ETIKA</p>	8 val.	
<p>1. Biomedicinini tyrim etika ir teisinis reguliavimas. Biomedicininio tyrimo samprata ir metodologija. Biomedicininio tyrimo, medicinos praktikos bei “eksperimentinio gydymo” skirtis. Atsitiktin s atrankos ir placebo bei dvigubo aklumo metod etinis vertinimas. Minimalios rizikos samprata. Tarptautin s biomedicinini tyrim vykdymo gair s ir taisykl s. Niurnbergo kodeksas. Helsinkio deklaracija. Belmonto raportas. CIOMS. Žmogaus teisi ir biomedicinos (Oviedo) Konvencija. Priimtinos invazin s ir neinvazin s tyrim proced ros. Lietuvos BMTE statymo esmin s nuostatos (2008). Epidemiologini ir socialini tyrim etikos reikalavimai. Biomedicinini tyrim traukiant pažeidžiamas pacient grupes etinis vertinimas. Negalin i duoti informuoto asmens sutikim (senjor , vaik ir terminalini pacient ir psichiatrin ligoni) traukimo biomedicininiuus tyrimus problemos.</p>	2 val.	E. Pei ius
<p>2. Biomedicininiai genetiniai tyrimai, kamienini l steli tyrimai ir neuroetika. Genomo iššifravimo reikšm medicinos praktikai: etiniai aspektai. Biomedicinini tyrim su biologine medžiaga ir genetini tyrim etiniai ir teisiniai aspektai. Genetizacijos etinis vertinimas. Žmogaus embriono kamienini l steli tyrim teisinis reguliavimas Europoje. Žmogaus embriono kamienini l steli tyrimo etin s problemos. Genetin s informacijos patentavimo problema. Farmakogenomika, genetinis skринingas ir sveikatos prieži ra: etin s problemos. Neuroetikos samprata. Bendruomen s ir individo apsauga farmakogenominiuose tyrimuose.</p>	4 val.	I. Jakušovait
<p>3. Klinikiniai vaist tyrimai: etinis ir teisinis reguliavimas. Klinikini tyrim klasifikacija. Klinikini vaist I-IV tyrim fazi ypatumai ir etin s problemos. Klinikini tyrim etin s problemos: sveik savanori verbavimas, kompensacijos tiriamiesiems, placebo pateisinimas, ligoni randomizacija ir interes konfliktai. Etiniai reikalavimai atliekant klinikinius tyrimus. Rizikos ir naudos vertinimas. Dalyvavimo tyrime naudos ir rizikos nustatymas. Žalos, patirtos dalyvaujant tyrime, atlyginimo teisinis reguliavimas. Medicinini preparat tyrim etin s problemos: sveik savanori verbavimas, kompensacijos tiriamiesiems, placebo pateisinimas, akli ir dvigubai akli tyrimai, ligoni randomizacija ir interes konfliktai.</p>	2 val.	E. Pei ius

V dalis. SOCIALINĖ ETIKA IR SVEIKATOS PRIEŽIŲ RA	<i>6 val.</i>	
<p>1. Socialinis teisingumas sveikatos priežiūroje ir ribotų resursų paskirstymo ir prioritetų nustatymo etiniai aspektai. Teisus sveikatos priežiūrai. Socialinio teisingumo koncepcijos raida. Socialinio teisingumo problemos šiuolaikinėje sveikatos priežiūroje. Individo ir bendruomenės santykis sveikatos priežiūroje. Socialinio ir sveikatos biudžetų prioritetų ir racionalaus paskirstymo etika. Socialinės nelygybės etiniai aspektai. Sveikatos ekonomika ir humanizmas.</p>	2 val.	E. Pečiūnas
<p>2. Bioetikos sociologija šiuolaikinėje visuomenėje. Bioetikos sociologijoje ir bioetikos sociologijos sampratos. Bioetikos ir sociologijos ryšio ypatybės. Sveikatos profesionalo ir paciento sąveika: socialiniai veiksniai ir naujosios technologijos. Sveikatos profesionalų/gydytojų ir pacientų sąveika ateities perspektyvoje: galimybės ir prognozės Lietuvoje. Sociologiniai tyrimai svarba analizuojant bioetikos klausimus šiandieninėje visuomenėje.</p>	2 val.	R. Kaminskas
<p>3. Ekologinė etika. Moralios sferos ribų klausimas: antropocentrinė, rastištinė, ekocentrinė bei biocentrinė perspektyvos. Ekologinės etikos pradžia. Gilioji ekologija bei jos pagrindimo problemos. Ekofeminizmas: androcentrizmas, dualistinis mąstymas ir gamtos išnaudojimas. Antropoceno samprata ir klimato kaita. Antropologinė perspektyva: modernioji gamtos/kultūros perskyra ir ozono skylė kaip hibridinis objektas. Etninės atsakomybės klausimas: tarptautinė, tarpgeneracinė, tarpžinių atsakomybė. Santykių svarba formuojantis mūsų aplinkai praktikoje. Globalizacija, vartotojų visuomenė ir industrinis kininkavimas bei jo taktiniai žmonėms ir ekosistemoms sveikatai. Darnaus vystymosi strategijos bei jų adaptacija Lietuvoje.</p>	2 val.	A. Bartkienė

PRAKTINĖ DALIS

Eil. Nr.	Seminaro temos pavadinimas	Trukmė
1.	Bioetikos vaidmuo šiuolaikinėje visuomenėje.	2 val.
2.	Moralinių principų suvokimas empiriniame kontekste.	2 val.
3.	Žmogaus teisės sveikatos priežiūroje.	2 val.
3.	Etniniai sprendimai priimami taikant ir „Etninės matricos“ metodus sveikatos priežiūroje.	2 val.
4.	Sveikatos profesionalo ir paciento bendradarbiavimo problemos: atvejų analizė.	2 val.
5.	Informuoto asmens sutikimo taikymas klinikinėje praktikoje: etinės	2 val.

	problemos .	
6.	Etinis klimatas sveikatos priežiūros organizacijose: atvejų analizė .	2 val.
7.	Žmogaus klonavimo etiniai aspektai: filmo peržiūra	2 val.
8.	Žmogaus gyvenimo pabaigos etiniai problemų analizė .	2 val.
9.	Diskusija tema „Mirties kultūra ir medicina“.	2 val.
10.	Orion mirtis ir kančios prasmė paliatyvioje priežiūroje: situacijų analizė .	2 val.
11.	Organų donorystė : dovanojimas ar komercija: apskrito stalo diskusija.	2 val.
12.	Tarptautiniai biomedicininiai etikos palyginamoji dokumentų analizė .	2 val.
13.	Gerontologiniai pacientų traukimo klinikinius tyrimus interpretacijos.	2 val.
14.	Geros klinikinės praktikos standartai Europoje: situacijų analizė .	2 val.
15.	Kamieninių lėstelių tyrimo etinės problemos situacijų analizė .	2 val.
16.	Elektroninė biomedicina ir genetinės informacijos konfidencialumo klausimai.	2 val.
17.	Socialiniai tyrimų etiniai aspektai ir jų analizė .	2 val.
18.	Diskusija tema: Teisė sveikatos priežiūrai: siekiamybė ar realybė .	2 val.
19.	Ribotų resursų skirstymo kriterijų analizė .	
20.	Ekologinės etikos problemų aptarimas. Klimato kaitos etinis vertinimas.	2 val.
21.	Mokslinių darbų pristatymas ir aptarimas. Egzaminas.	8 val.

Priedas Nr. 1

REKOMENDUOJAMA LITERATŪRA (lietuvių kalba):

1. Evans M, Evans. D. Padorus pasiūlymas. Klinikiniai tyrimų etikos priežiūra. Vilnius: Charibd ; 1999.
2. Liubarskienė Z, Pečiūnas E, Urbonas G, Venslauskaitė G. Medicinos etika: problemos ir atvejų studijos. Mokomoji knyga. Kaunas: Lietuvos sveikatos mokslų universiteto leidykla; 2014.
3. Medicinos etikos kodeksai. (Sudarytoja: Z. Liubarskienė). Kaunas: KMU leidykla, 2002.
4. Narbekovas A., Obelenienė B., Juškevičius J., Meilius K., Valančiūtė A., Rudelevičienė P., Serapinas D., Bartkevičienė D. Medicina, etika ir teisė apie žmogų iki gimimo. Mokslinė monografija. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla; 2012.
5. Narbekovas A. Bioetika. Kaunas: VDU leidykla; 2004.
6. Rogers, A, Durand de Bousingen D. Bioetika Europoje. Vilnius: Kultūra; 2001.
7. Ten Have HAMJ, Ter Meulen RHJ, Van Leeuwen E. Medicinos etika. Vilnius: Charibd ; 2003.
8. Wulf H, Pedersen S, Rosenberg R. Medicinos filosofija. Vilnius: Charibd ; 2001.

REKOMENDUOJAMA LITERATŪRA (anglų kalba):

1. Landeweerd L, Houdebine LM, Termeulen R, editors. Biotechnology Ethics. Firenze: IAAS-EDAP; 2005.
2. Brody B. A. The Ethics of Biomedical Research. An International Perspective. N.Y. Oxford Press; 1998.
3. Brody H. The future of Bioethics. New York: Oxford University Press; 2009.

4. Campbell, AV. The body in bioethics. Abingdon, Oxon; New York: Routledge-Cavendish; 2009.
5. Reich W, editor. Encyclopedia of Bioethics. New York: Simon & Schuster Macmillan; 1995.
6. Fukuyama F, Furger F. Beyond Bioethics: A proposal for Modernizing the Regulation of Human Biotechnologies. New York: The Hastings Center Report; 2007.
7. Lindsey RA. Future Bioethics: Overcoming Taboos, Myths, and Dogmas. Prometheus Books; 2008.
8. Gert B, Culver CM, Clouser KD. Bioethics: A systematic approach. New York: Oxford University Press; 2006.
9. Benatar S, Brock G, editors. Global Health and Global Health Ethics. Cambridge University Press; 2011.
10. Harris J. Bioethics. New York: Oxford University Press; 2001.
11. Lemmens T, Waring DR, editors Law and ethics in biomedical research: regulation, conflict of interest, and liability. Toronto: University of Toronto Press; 2006.
12. Levy N. Neuroethics. Cambridge: Cambridge University Press; 2007.
13. Peicius E, Dranseika V. Bioethics in Lithuania. In: Handbook of Global Bioethics (Eds.: Henk AMJ. ten Have, B Gordijn). Springer Science and Business Media Dordrecht; 2014: 1259-1270.
14. Vaughn L. Bioethics: principles, issues, and cases. New York: Oxford university press; 2010.
15. Steinbock B. The Oxford Handbook of Bioethics. Oxford: Oxford University Press; 2009.

TARPTAUTINIAI DOKUMENTAI

1. Niurbergo medicinos etikos kodeksas, 1947.
2. Visuotin žmogaus teisi deklaracija, Jungtinis Tautos, 1948.
3. Pasaulio medicinos asociacijos Helsinkio deklaracija „Medicininiai tyrimai su žmogumi etiniai aspektai“, 1964.
4. Pasaulio medicinos asociacijos Lisabonos deklaracija „Dėl pacientų teisi“, 1981.
5. Pasaulio medicinos asociacijos Oslo deklaracija „Dėl nštumo nutraukimo gydymo tikslais“, 1970.
6. Konvencija dėl žmogaus teisi ir orumo apsaugos biologijos ir medicinos taikymo srityje (Žmogaus teisi ir biomedicinos konvencija). Valstybės žinios, 2002, Nr. [97-4253](#)).
7. Visuotin žmogaus genomo ir žmogaus teisi deklaracija, UNESCO, 1997.
8. Žmogaus teisi ir biomedicinos konvencijos papildomas protokolai dėl mokslinių tyrimų biomedicinos srityje, 2005.
9. Universali deklaracija dėl bioetikos ir žmogaus teisi, UNESCO, 2005.

LIETUVOS RESPUBLIKOS STATYMAI

1. Lietuvos Respublikos pacientų teisi ir žalos sveikatai atlyginimo statymas. Valstybės žinios, 1996. Nr. 102-2317; TAR, 2015, nr. 18597.
2. Lietuvos Respublikos biomedicininiai tyrimų etikos statymas. Valstybės žinios, 2000, nr. [44-1247](#); TAR, 2015, nr. [14272](#).

3. Lietuvos respublikos žmogaus audinių, l stelių ir organų donorystės ir transplantacijos statymas. Valstybės žinios, 1996-12-04, nr. 116-2696; TAR, 2016, nr. 13911.
4. Lietuvos Respublikos žmogaus mirties nustatymo ir kritinio b klio statymas. Valstybės žinios, 1997, Nr. 30-712, TAR, 2015, nr. 19712.